

VIỆN HÀN LÂM  
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM  
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI

**LÊ VĂN THIỆP**

**PHÁP LUẬT THƯƠNG MẠI ĐIỆN TỬ  
Ở VIỆT NAM HIỆN NAY**

**Chuyên ngành: Luật Kinh tế**

**Mã số: 62.38.01.07**

**TÓM TẮT LUẬN ÁN TIẾN SĨ LUẬT HỌC**

**HÀ NỘI - 2016**

Công trình được hoàn thành tại:  
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI

**Người hướng dẫn khoa học:**

**1.TS. Lê Mai Thanh**

**2. TS. Đặng Vũ Huân**

**Phản biện 1: GS.TS Nguyễn Thị Mơ**

**Phản biện 2: PGS.TS Nguyễn Như Phát**

**Phản biện 3: TS. Phạm Sỹ Chung**

Luận án được bảo vệ tại Hội đồng chấm luận án cấp Học viện, họp tại Học viện Khoa học xã hội, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam, 477 Nguyễn Trãi, Thanh Xuân, Hà Nội.

Vào hồi .... giờ ... ngày .... tháng ..... năm 2016

Có thể tìm hiểu luận án tại:

- Thư viện Quốc gia Việt Nam
- Thư viện Học viện Khoa học xã hội

## MỞ ĐẦU

### 1. Tính cấp thiết của đề tài nghiên cứu

Hiện nay trên thế giới, với sự phát triển nhanh chóng của khoa học - kỹ thuật nói chung và công nghệ thông tin nói riêng, thì thương mại điện tử đang nắm giữ vai trò rất quan trọng trong đời sống kinh tế - xã hội, chính nó đã góp phần quan trọng thúc đẩy tăng tỷ trọng GDP của những quốc gia có nền kinh tế phát triển. Thương mại điện tử là sự phát triển của thương mại truyền thống, được cấu thành bởi nhiều thành tố, trong đó có sự áp dụng các thành quả của khoa học - kỹ thuật phục vụ đời sống con người cũng như việc thỏa mãn các nhu cầu khác. Đây là xu hướng tất yếu của sự phát triển trên mọi phương diện về kinh tế - xã hội ở mọi quốc gia trong thời kỳ toàn cầu hóa. Vì vậy, để điều chỉnh các quan hệ xã hội mới vận hành trên nền tảng của công nghệ điện tử và công nghệ viễn thông, đòi hỏi phải có cơ chế điều chỉnh pháp luật phù hợp, tương thích nhằm đảm bảo để các quan hệ về thương mại điện tử phát triển hiệu quả, khả thi, có tính định hướng đúng đắn, lành mạnh và bền vững. Pháp luật về thương mại điện tử ở nhiều quốc gia tiên tiến đã và đang nắm giữ vai trò quan trọng trong việc điều chỉnh các quan hệ thương mại điện tử.

Từ những phân tích khái quát ở trên cho thấy, việc đặt vấn đề nghiên cứu toàn diện và sâu sắc về pháp luật thương mại điện tử ở Việt Nam hiện nay là có ý nghĩa lý luận và thực tiễn trong việc hoàn thiện pháp luật điều chỉnh các quan hệ thương mại điện tử ở nước ta trong giai đoạn hiện nay. Việc nghiên cứu có hệ thống, toàn diện những vấn đề lý luận và thực tiễn của pháp luật thương mại điện tử sẽ làm rõ những khái niệm pháp lý gắn với những thuật ngữ có nội hàm kỹ thuật cao, tiên lượng những phát sinh có thể xảy ra trong thực tế và trong tương lai, đóng góp những tri thức quý báu đối với khoa học pháp lý nói chung và hoàn thiện hệ thống pháp luật điều chỉnh các hoạt động thương mại điện tử nói riêng, thúc đẩy nền kinh tế xã hội phát triển. Đây cũng là lý do mà nghiên

cứu sinh lựa chọn đề tài ***“Pháp luật thương mại điện tử ở Việt Nam hiện nay”*** để nghiên cứu và làm Luận án Tiến sĩ luật học.

## **2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu**

### **2.1. Mục đích nghiên cứu**

Luận án nghiên cứu những vấn đề lý luận, đặc điểm, nội dung của pháp luật thương mại điện tử nhằm đề xuất phương hướng giải pháp hoàn thiện pháp luật thương mại điện tử đáp ứng yêu cầu hoàn thiện pháp luật thương mại điện tử ở Việt Nam.

### **2.2. Nhiệm vụ nghiên cứu**

Để đạt được mục đích của đề tài, thì nhiệm vụ nghiên cứu đặt ra là:

- Nghiên cứu, làm rõ những vấn đề lý luận của pháp luật về thương mại điện tử, làm rõ các đặc trưng cơ bản, cơ chế bảo đảm thực hiện pháp luật về thương mại điện tử .

- Nghiên cứu đánh giá về thực trạng pháp luật và cơ chế thực thi pháp luật về thương mại điện tử, chỉ ra các hạn chế, bất cập và nguyên nhân là cơ sở thực tiễn cho việc hoàn thiện pháp luật về thương mại điện tử ở Việt Nam.

- Đưa ra các kiến nghị về định hướng và giải pháp cụ thể để hoàn thiện pháp luật cũng như nâng cao hiệu quả cơ chế thực thi pháp luật về thương mại điện tử ở Việt Nam trong thời gian tới.

## **3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu**

Đối tượng nghiên cứu của đề tài là pháp luật thương mại điện tử ở Việt Nam và thực trạng thực hiện pháp luật.

Phạm vi nghiên cứu của luận án tập trung nghiên cứu làm rõ các đặc trưng và những nội dung cơ bản về pháp luật thương mại điện tử ở Việt Nam, cơ chế bảo đảm thực hiện pháp luật và các biện pháp xử lý vi phạm, giải quyết tranh chấp, không dàn trải theo nền tảng của pháp luật thương mại truyền thống.

Nội dung nghiên cứu liên quan đến vi phạm và giải quyết tranh chấp, Luận án chú trọng đến giải quyết tranh chấp giữa các chủ thể giao dịch thương mại điện tử mà không đi sâu vào các biện pháp giải quyết khác.

Việc nghiên cứu pháp luật của các quốc gia khác trên thế giới chỉ mang tính chất tham khảo, so sánh nhằm tiếp thu có chọn lọc những quan điểm, kinh nghiệm phù hợp với hoàn cảnh, điều kiện kinh tế - xã hội ở Việt Nam.

Về mặt thời gian, với đặc thù của hoạt động thương mại điện tử ở Việt Nam, đề tài chỉ tập trung nghiên cứu pháp luật thương mại điện tử từ thời điểm Luật Thương mại 2005, Luật Giao dịch điện tử năm 2005 và Luật Công nghệ thông tin năm 2006 cùng hệ thống các văn bản hướng dẫn thi hành về vấn đề này được ban hành cho đến nay.

#### **4. Phương pháp nghiên cứu**

Để làm rõ các vấn đề nghiên cứu, Luận án sử dụng các phương pháp mang tính truyền thống như phương pháp duy vật biện chứng và duy vật lịch sử. Ngoài ra, trên cơ sở tìm ra quy luật phát triển của thương mại điện tử và sự phù hợp giữa phát triển thương mại điện tử với chính sách, pháp luật về thương mại điện tử, các phương pháp phân tích, tổng hợp, hệ thống, liên ngành, luật học so sánh và dự báo trên cơ sở các tài liệu thu thập được từ các công trình khoa học của các nhà khoa học trong và ngoài nước để trả lời các câu hỏi nghiên cứu trong phạm vi đề tài một cách thấu đáo.

#### **5. Những đóng góp mới của luận án**

- Trên cơ sở phân tích một cách khoa học, toàn diện các vấn đề lý luận của pháp luật về thương mại điện tử; đúc rút các bài học kinh nghiệm điều chỉnh pháp luật đối với thương mại điện tử ở một số quốc gia trên thế giới, luận án đã làm rõ nhu cầu điều chỉnh pháp luật trên cơ sở nhận diện các nguyên tắc cũng như nội dung, đặc trưng cơ bản của pháp luật về thương mại điện tử ở Việt Nam.

- Luận án đã đánh giá tổng thể về thực trạng pháp luật và cơ chế thực hiện pháp luật về thương mại điện tử ở Việt Nam, làm rõ các yêu cầu cấp thiết của việc hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả thực hiện pháp luật về thương mại điện tử với những đặc thù về nội dung cũng như phương thức thực hiện ở Việt Nam hiện nay.

- Từ các nghiên cứu lý luận và thực tiễn, luận án đưa ra các định hướng và giải pháp nhằm hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả thực thi pháp luật về thương mại điện tử ở Việt Nam.

## **6. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của luận án**

Về mặt khoa học, luận án là công trình khoa học được nghiên cứu khá chuyên sâu về các vấn đề pháp lý nhằm đảm bảo tính an toàn, hợp pháp cho các quan hệ thương mại điện tử, từ đó, góp phần làm rõ đặc trưng của pháp luật về thương mại điện tử ở Việt Nam.

Về mặt thực tiễn, kết quả nghiên cứu của đề tài luận án sẽ là công trình khoa học có giá trị tham khảo cho việc hoàn thiện hệ thống pháp luật cũng như nâng cao hiệu quả cơ chế thực thi pháp luật về thương mại điện tử ở Việt Nam trong thời gian tới.

## **7. Kết cấu của luận án**

Ngoài phần mở đầu, kết luận và danh mục tài liệu tham khảo, Luận án được kết cấu làm 4 chương (có kết luận cho từng chương) với những nội dung cơ bản như sau:

## Chương 1

# TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU VÀ CÁC VẤN ĐỀ LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI LUẬN ÁN

## 1.1. TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU

### 1.1.1. Tình hình nghiên cứu trong và ngoài nước liên quan đến pháp luật về thương mại điện tử

Tác giả đã nghiên cứu một số đề tài liên quan đến TMĐT của các tác giả nước ngoài cũng như các tác giả ở trong nước có liên quan đến Luận án. Trên cơ sở nghiên cứu, đánh giá đã xây dựng được mục đích, nhiệm vụ cũng như kế thừa những kết quả nghiên cứu của các tác giả đi trước.

Các công trình được tác giả quan tâm nghiên cứu gồm: “*Thương mại điện tử*” (*Electronic Commerce*) Đề tài Luận án Tiến sĩ của tác giả Mihaela-Roxanafercală – Romani - Trường Đại học Babes - Bolyai năm 2011. Cuốn “*Cẩm nang pháp lý về hợp đồng điện tử*” do GS. TS. Nguyễn Thị Mơ chủ biên đã làm rõ các vấn đề nội hàm khái niệm của hợp đồng điện tử; những vấn đề pháp lý cần nắm bắt khi giao kết hợp đồng điện tử; khung pháp lý về giao kết hợp đồng điện tử trên cơ sở làm rõ các đặc điểm của hợp đồng thương mại điện tử, thời điểm phát sinh hiệu lực và giá trị pháp lý, hậu quả pháp lý đối với việc giải quyết các tranh chấp. Luận án Tiến sĩ kinh tế của tác giả Nguyễn Văn Thoan về “*Ký kết và thực hiện hợp đồng điện tử trong điều kiện Việt Nam hội nhập kinh tế quốc tế*” tại Đại học Ngoại Thương năm 2010 Luận án Tiến sĩ kinh tế của Đào Anh Tuấn về “*Quản lý nhà nước về thương mại điện tử*” tại Trường Đại học kinh tế Quốc dân 2014. Công trình nghiên cứu của TS Luật học Trần Văn Biên về “*Hợp đồng điện tử theo pháp luật Việt Nam*”. Luận án Tiến sĩ luật học của tác giả Lại Kiên Cường về “*Phòng ngừa tội phạm trong lĩnh vực thương mại điện tử của lực lượng Cảnh sát nhân dân*”. Tác giả Lê Hà Vũ với đề tài “*Xây dựng khung pháp lý nhằm phát triển thương mại điện tử ở Việt Nam*”

Việc nghiên cứu, tìm hiểu các công trình khoa học liên quan đến đề tài luận án có ý nghĩa quan trọng, bởi lẽ, những công trình này là cơ sở cho việc nghiên cứu đề tài, mặt khác còn gợi mở những vấn đề tiếp theo cần phải giải quyết, đồng thời, đây cũng là những tài liệu tham khảo có ý nghĩa trong quá trình triển khai nghiên cứu đề tài.

Qua nghiên cứu tổng quan, các công trình này có thể sắp xếp thành các nhóm như sau:

### ***a) Những nghiên cứu lý luận về pháp luật thương mại điện tử***

Nhìn chung, các công trình nghiên cứu ở trên đã bước đầu tiếp cận ở những mức độ khác nhau về lý luận của pháp luật thương mại điện tử nhưng chưa xây dựng được các khái niệm hay chỉ ra các đặc điểm, các nguyên tắc, nội dung chủ yếu, cơ chế điều chỉnh v.v... của pháp luật thương mại điện tử. Kết quả nghiên cứu của các tác giả không đề cập đầy đủ các nguyên tắc cũng như những nội dung chủ yếu của pháp luật TMĐT mà chỉ nghiên cứu một phần trong các nguyên tắc hay nội dung phù hợp với đề tài nghiên cứu.

### ***b) Những nghiên cứu về thực trạng pháp luật thương mại điện tử***

Các công trình nghiên cứu về thương mại điện tử đều nghiên cứu về thực trạng pháp luật thương mại điện tử đặt trong mối quan hệ giữa thương mại điện tử với các quy định hiện hành và đặt ra các yêu cầu chung về hoàn thiện hệ thống pháp luật có liên quan.

Khi nghiên cứu thực trạng pháp luật TMĐT, các tác giả đã nghiên cứu về cơ chế điều chỉnh pháp luật thương mại điện tử trên phương diện quản lý nhà nước và đấu tranh phòng chống tội phạm trong lĩnh vực này, kết quả nghiên cứu chưa được toàn diện và đầy đủ về cơ chế điều chỉnh pháp luật cũng như vai trò của cơ chế điều chỉnh pháp luật TMĐT trên thực tiễn.

### ***c) Về những kiến nghị hoàn thiện pháp luật thương mại điện tử***

Như vậy, các đề xuất và giải pháp hoàn thiện pháp luật đều có điểm chung là đảm bảo tính thống nhất, đồng bộ, minh bạch, khả thi, kinh tế và phù hợp với điều kiện Việt Nam đang trong quá trình hội nhập vào nền kinh tế thế giới; đảm bảo lợi ích nhà nước, quyền và lợi ích hợp pháp của các chủ thể tham gia hoạt động thương mại điện tử, qua đó thúc đẩy thương mại điện tử phát triển tương xứng với lợi thế và tiềm năng.

#### **1.1.2. Nhận xét về tình hình nghiên cứu và các vấn đề luận án kế thừa**

Qua nghiên cứu tổng quan các công trình nghiên cứu đã công bố có liên quan đến pháp luật về thương mại điện tử ở ngoài nước cũng như ở trong nước thời gian qua, có thể đưa ra các nhận xét như sau:

**Thứ nhất,** các tác giả trong và ngoài nước khi nghiên cứu về thương mại điện tử và pháp luật về thương mại điện tử đều xây dựng khái niệm thương mại điện tử, các đặc trưng cơ bản của thương mại điện tử với tư cách nhằm phân biệt với thương mại truyền thống, mục đích điều chỉnh pháp luật đối với thương mại điện tử v.v... Trong nội dung nghiên cứu, các tác giả nhấn mạnh đến những tác động của thương mại điện tử đối với sự phát triển kinh tế, đặc



biệt là những vấn đề phát sinh liên quan đến thuế, chống rửa tiền, các yếu tố bảo mật và việc bảo đảm an toàn cho các giao dịch thương mại điện tử.

**Thứ hai,** kể từ khi thương mại điện tử hình thành và phát triển tại Việt Nam, đã có nhiều công trình nghiên cứu về thương mại điện tử dưới nhiều góc độ khác nhau, nhưng chủ yếu là nghiên cứu góc độ kinh tế xã hội của thương mại điện tử, vị trí, vai trò của thương mại điện tử đối với đời sống xã hội cũng như xu hướng phát triển của thương mại điện tử trong giai đoạn trước mắt cũng như về lâu dài.

**Thứ ba,** trên cơ sở dữ liệu của Thư viện Quốc gia và các công cụ tìm kiếm trên internet, thì trong các công trình nghiên cứu đã công bố, nhu cầu xây dựng hành lang pháp lý để đảm bảo tính an toàn cho các giao dịch điện tử, nâng cao hiệu quả quản lý nhà nước đối với hoạt động công tác này cũng đã được đề cập nhưng chỉ mang tính khái quát, chưa có tác giả nào nghiên cứu một cách tổng quát, toàn diện về pháp luật thương mại điện tử kể từ khi thương mại điện tử và pháp luật thương mại điện tử hình thành và phát triển ở Việt Nam.

### **1.1.3. Những vấn đề luận án cần tiếp tục nghiên cứu**

Để đưa ra các đề xuất, kiến nghị, giải pháp cho việc hoàn thiện pháp luật thương mại điện tử thì cần phải nghiên cứu đầy đủ các tri thức lý luận về thương mại điện tử và pháp luật thương mại điện tử. Có như vậy mới có cơ sở lý luận vững chắc, sát với thực tiễn để đảm bảo tính thống nhất, minh bạch, khả thi của các ngành luật, văn bản quy phạm pháp luật điều chỉnh hoạt động thương mại của các cá nhân, tổ chức được thực hiện bằng phương tiện điện tử.

Trên cơ sở khái niệm về thương mại điện tử, cần xây dựng khái niệm về pháp luật thương mại điện tử, chỉ ra các nguyên tắc cơ bản của pháp luật thương mại điện tử, yêu cầu điều chỉnh pháp luật và những nội dung chủ yếu của pháp luật thương mại điện tử. Nghiên cứu cơ chế điều chỉnh pháp luật, cơ chế thực thi pháp luật và cơ chế giải quyết tranh chấp trong thương mại điện tử cũng như cơ chế phối hợp giữa các chủ thể quản lý nhà nước trong việc tổ chức thực hiện, thực thi pháp luật thương mại điện tử. Hệ thống hóa và làm sâu sắc thêm những vấn đề lý luận về pháp luật thương mại điện tử.

## **1.2. CƠ SỞ LÝ THUYẾT NGHIÊN CỨU**

Các quan điểm của Đảng và Nhà nước về xây dựng thể chế kinh tế thị trường theo định hướng xã hội chủ nghĩa, hội nhập kinh tế quốc tế với những cam kết “phù hợp hóa” pháp luật quốc gia với các điều ước quốc tế về thương mại, dịch vụ theo cơ chế thị trường. Đặc biệt là các quan điểm của Đảng và

Nhà nước về xây dựng và hoàn thiện hệ thống pháp luật với tầm nhìn đến năm 2020.

- Các quan điểm của Đảng, Nhà nước về việc đẩy mạnh ứng dụng và phát triển công nghệ thông tin phục vụ sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá, trong đó có yêu cầu về tập trung phát triển các dịch vụ điện tử trong các lĩnh vực dịch vụ và thương mại.

### **1.2.1. Một số lý thuyết nghiên cứu được sử dụng trong luận án**

### **1.2.2. Hướng tiếp cận nghiên cứu đề tài**

### **1.2.3. Câu hỏi nghiên cứu và giả thuyết nghiên cứu**

## **Kết luận Chương 1**

Các quốc gia phát triển đã xuất hiện hoạt động thương mại điện tử từ rất sớm và đều có quá trình nghiên cứu sâu sắc để xây dựng khung pháp luật cho riêng mình nhằm điều chỉnh kịp thời các quan hệ xã hội mới phát sinh trong thương mại điện tử. Qua một số công trình nghiên cứu của các tác giả về thương mại điện tử và một số khía cạnh của pháp luật thương mại điện tử, quản lý nhà nước về thương mại điện tử đã công bố cho thấy, các tác giả đã phân tích và hệ thống một cách tương đối toàn diện, đầy đủ những vấn đề lý luận về thương mại điện tử cũng như xây dựng, làm rõ khái niệm, đặc điểm cũng như vai trò của thương mại điện tử đối với nước đang phát triển như Việt Nam. Các nghiên cứu về pháp luật thương mại điện tử cũng đã làm rõ khái niệm, đặc điểm và các nguyên tắc của pháp luật thương mại điện tử trên phương diện lý luận, thực trạng cũng như đề xuất các kiến nghị giải pháp trong việc hoàn thiện pháp luật thương mại điện tử.

Từ việc nghiên cứu tổng quan tình hình nghiên cứu, cho phép tác giả chỉ ra được các vấn đề về lý luận và thực tiễn cần kế thừa, từ đó làm rõ những nội dung cần phải triển khai nghiên cứu trong nội dung luận án của mình. Cũng từ việc nghiên cứu tổng quan tình hình nghiên cứu, trong Chương 1, tác giả đã dự kiến được cơ sở lý thuyết nghiên cứu, đặt ra các câu hỏi và giả thuyết nghiên cứu nhằm hình thành các luận điểm nghiên cứu chính trong nội dung luận án.

## Chương 2

### NHỮNG VẤN ĐỀ LÝ LUẬN VỀ THƯƠNG MẠI ĐIỆN TỬ VÀ PHÁP LUẬT THƯƠNG MẠI ĐIỆN TỬ

#### 2.1. KHÁI NIỆM, ĐẶC ĐIỂM THƯƠNG MẠI ĐIỆN TỬ

##### 2.1.1. Khái niệm thương mại điện tử

Ở Việt Nam cũng như trên thế giới, thương mại điện tử là lĩnh vực khá mới mẻ phát triển dựa trên việc ứng dụng các thành quả của khoa học kỹ thuật và mạng Internet và các mạng mở khác, khái niệm thương mại điện tử cũng được các nhà nghiên cứu trong và ngoài nước đưa ra, theo đó:

*“Thương mại điện tử là việc thực hiện một phần hoặc toàn bộ các quy trình của hoạt động thương mại bằng phương tiện điện tử được kết nối với mạng Internet, mạng viễn thông di động hoặc các mạng mở khác”.*

##### 2.1.2. Đặc điểm của thương mại điện tử

So với các hoạt động thương mại truyền thống, thương mại điện tử có một số đặc điểm cơ bản như sau:

**Thứ nhất**, các bên trong giao dịch thương mại điện tử không tiếp xúc trực tiếp với nhau và không đòi hỏi phải có quan hệ quen biết từ trước.

**Thứ hai**, thương mại điện tử được thực hiện trong một thị trường không có biên giới hay nói cách khác, thương mại điện tử được thực hiện trên một thị trường thống nhất trên toàn cầu.

**Thứ ba**, ngoài các chủ thể tham gia quan hệ giao dịch thương mại truyền thống, trong giao dịch thương mại điện tử xuất hiện thêm một bên thứ ba là các nhà cung cấp dịch vụ qua mạng, các cơ quan chứng thực và quản lý v.v...

**Thứ tư**, đối với thương mại truyền thống thì mạng lưới thông tin chỉ là phương tiện để trao đổi dữ liệu, còn đối với thương mại điện tử thì mạng lưới thông tin chính là thị trường.

**Thứ năm**, các loại hình giao dịch trong thương mại điện tử là rất phong phú với nhiều mô hình khác nhau.

**Thứ sáu**, hoạt động thương mại điện tử có tính rủi ro cao do lệ thuộc vào các yếu tố kỹ thuật.

#### 2.2. KHÁI NIỆM, ĐẶC ĐIỂM, NỘI DUNG CỦA PHÁP LUẬT THƯƠNG MẠI ĐIỆN TỬ VÀ CƠ CHẾ BẢO ĐẢM THỰC HIỆN PHÁP LUẬT THƯƠNG MẠI ĐIỆN TỬ

### **2.2.1. Khái niệm pháp luật thương mại điện tử**

Trên cơ sở nghiên cứu một cách tương đối đầy đủ, có thể đưa ra khái niệm về pháp luật thương mại điện tử như sau:

*“Pháp luật thương mại điện tử là tổng hợp các nguyên tắc, quy phạm pháp luật do Nhà nước ban hành điều chỉnh các quan hệ xã hội phát sinh trong quá trình các chủ thể là các cá nhân, tổ chức thực hiện các hoạt động thương mại được thực hiện một phần hay toàn bộ quy trình thương mại bằng các phương tiện điện tử có kết nối với mạng internet, mạng viễn thông di động hay các mạng mở khác ”.*

### **2.2.2. Đặc điểm của pháp luật thương mại điện tử**

Với những đặc thù của thương mại điện tử, cho nên, pháp luật về thương mại điện tử cũng thể hiện những đặc trưng cơ bản như sau:

**Thứ nhất**, pháp luật thương mại điện tử được ra đời do sự hình thành và phát triển mạnh mẽ của công nghệ thông tin và mạng Internet trên toàn thế giới, trong đó có Việt Nam

**Thứ hai**, pháp luật thương mại điện tử của các quốc gia có sự tiếp thu từ pháp luật thương mại điện tử thế giới và có sự vận dụng để điều chỉnh phù hợp với điều kiện, hoàn cảnh phát triển ở từng quốc gia

**Thứ ba**, quan hệ pháp luật thương mại điện tử là một bộ phận của quan hệ pháp luật dân sự và quan hệ pháp luật thương mại truyền thống.

**Thứ tư**, quan hệ pháp luật thương mại điện tử có sự tham gia của người thứ ba – chủ thể cung cấp dịch vụ thông tin, kỹ thuật, dịch vụ chứng thực nội dung số, thanh toán trung gian hay các đơn vị cung cấp dịch vụ logistics

**Thứ năm**, các nguyên tắc điều chỉnh của pháp luật thương mại điện tử được xây dựng trên cơ sở khuyến cáo bởi Luật mẫu của ULCITRAL.

Nhằm tạo khung pháp lý cho phát triển thương mại điện tử, năm 1996, Ủy ban Luật Thương mại Quốc tế của Liên Hợp Quốc (UNCITRAL) đã soạn thảo Luật mẫu về thương mại điện tử, hình thành những quy định mẫu về thừa nhận giá trị pháp lý của các thông điệp dữ liệu.

**Thứ sáu**, nội dung của pháp luật thương mại điện tử quy định chặt chẽ về an ninh, an toàn trong hoạt động thương mại điện tử.

Do việc tiến hành một phần hay toàn bộ quy trình thương mại dựa trên mạng internet, mạng viễn thông di động hay các mạng mở bằng thiết bị điện tử nên việc đảm bảo an toàn hệ thống thông tin, viễn thông, bảo mật thông tin cá nhân là vấn đề được quan tâm đặc biệt khi xây dựng pháp luật điều chỉnh các quan hệ thương mại điện tử.

### **2.2.3. Các nội dung cơ bản của pháp luật thương mại điện tử**

*Một là: Chủ thể tham gia hoạt động thương mại điện tử*

*Hai là: Quy định về các hình thức hoạt động thương mại điện tử*

*Ba là: Các nguyên tắc hoạt động của thương mại điện tử*

*Bốn là: Các hành vi bị cấm trong thương mại điện tử.*

*Năm là: Vấn đề an ninh, an toàn trong thương mại điện tử*

*Sáu là: Các vấn đề liên quan đến việc giao kết hợp đồng thương mại điện tử*

*Bảy là: Bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ trong thương mại điện tử*

*Tám là: Bảo vệ quyền lợi người tiêu dùng trong thương mại điện tử*

*Chín là, Cơ chế giải quyết tranh chấp, xử lý vi phạm trong thương mại điện tử*

## **2.3. CƠ CHẾ BẢO ĐẢM THỰC HIỆN PHÁP LUẬT THƯƠNG MẠI ĐIỆN TỬ**

Cơ chế thực hiện pháp luật là việc các chủ thể áp dụng pháp luật đưa các quy định của pháp luật đi vào cuộc sống bằng các biện pháp phù hợp. Đảm bảo tính khả thi và hiệu quả của các văn bản pháp luật.

### **2.3.1. Vai trò của cơ chế bảo đảm thực hiện pháp luật thương mại điện tử**

Pháp luật TMĐT chỉ có thể đi vào cuộc sống khi có cơ chế thực hiện phù hợp, theo đó các chủ thể áp dụng pháp luật cũng như những chủ thể tham gia các quan hệ pháp luật TMĐT chịu sự điều chỉnh của pháp luật phải thực hiện đầy đủ các nghĩa vụ của mình.

### **2.3.2. Các chủ thể bảo đảm thực hiện pháp luật thương mại điện tử**

*Thứ nhất, Nhóm các chủ thể quản lý nhà nước về thương mại điện tử*

*Thứ hai, Nhóm các chủ thể tham gia giao dịch thương mại điện tử*

*Thứ ba, Tổ chức xã hội trong hoạt động thương mại điện tử*

*Thứ tư, Các cơ quan giải quyết tranh chấp và xử lý vi phạm*

## **2.4. NGHIÊN CỨU PHÁP LUẬT THƯƠNG MẠI ĐIỆN TỬ QUỐC TẾ VÀ MỘT SỐ QUỐC GIA - KINH NGHIỆM ĐỐI VỚI VIỆT NAM**

### **2.4.1. Pháp luật quốc tế về thương mại điện tử**

Việt Nam đã ký kết một số điều ước quốc tế như TPP, đang xem xét tham gia Công ước quốc tế về giao dịch điện tử (2005). Trong quá trình xây dựng pháp luật TMĐT của mình, Việt Nam cũng tiếp thu những nguyên tắc, nội dung cơ bản của Luật Mẫu về TMĐT năm 1996 của UNCITRAL cũng như

Luật Mẫu về chữ ký điện tử. Cả hai Luật Mẫu này do Ủy ban Liên hợp quốc về thương mại quốc tế soạn thảo và ban hành.

a) *Hiệp định đối tác xuyên Thái Bình Dương (Trans – Pacific Strategic Economic Partnership Agreement - TPP)*

b) *Công ước Liên hợp quốc về sử dụng truyền thông điện tử trong hợp đồng quốc tế*

c) *Luật Mẫu về thương mại điện tử*

d) *Luật Mẫu về chữ ký điện tử*

#### **2.4.2. Pháp luật về thương mại điện tử ở một số quốc gia**

Những quốc gia phát triển đã xây dựng pháp luật TMĐT từ khá sớm như: Hoa Kỳ, Canada, Hàn quốc, Singapore v.v...

#### **2.4.3. Kinh nghiệm pháp luật về thương mại điện tử quốc tế và một số quốc gia trên thế giới đối với Việt Nam**

Thương mại điện tử là phương thức mới trong hoạt động thương mại toàn cầu, áp dụng thương mại điện tử đã và đang là sự lựa chọn tất yếu của nhiều quốc gia trên thế giới, trong đó có Việt Nam. Bởi vậy, trong điều kiện hội nhập kinh tế toàn cầu, để thương mại điện tử của chúng ta phát triển mạnh mẽ và bền vững, cần thiết phải tham khảo kinh nghiệm pháp luật quốc tế và pháp luật của một số quốc gia về vấn đề này, từ đó, đưa ra các yêu cầu và định hướng hoàn thiện pháp luật về thương mại điện tử ở Việt Nam.

### **Kết luận Chương 2**

Việc nghiên cứu những vấn đề lý luận về thương mại điện tử đã tìm ra những đặc điểm, khái niệm cơ bản có ý nghĩa khi nghiên cứu về pháp luật thương mại điện tử. Trên cơ sở các đặc điểm, khái niệm của thương mại điện tử sẽ xác định được đối tượng điều chỉnh, cơ chế điều chỉnh, khái niệm, đặc điểm, của pháp luật thương mại điện tử. Việc nghiên cứu các nguyên tắc, nội dung của, cơ chế thực hiện pháp luật thương mại điện tử, các chủ thể tham gia quan hệ pháp luật thương mại điện tử và cơ chế giải quyết tranh chấp đã xây dựng được những luận điểm để đánh giá thực trạng pháp luật thương mại điện tử nhằm đưa ra các kiến nghị phù hợp trong việc hoàn thiện pháp luật thương mại điện tử. Nghiên cứu kinh nghiệm thực tế của các nước trên thế giới cho thấy, để thúc đẩy thương mại điện tử phát triển, bên cạnh việc cung ứng hiệu quả các dịch vụ điện tử, thì Nhà nước phải xây dựng một hệ thống pháp luật đầy đủ, thống nhất và cụ thể để điều chỉnh các quan hệ thương mại điện tử. Kinh

nghiệm của các quốc gia trên thế giới trong việc xây dựng pháp luật thương mại điện tử có ý nghĩ rất quan trọng đối với Việt Nam.

Pháp luật thương mại điện tử được ra đời do nhu cầu điều chỉnh pháp luật đối với các quan hệ xã hội phát sinh trong các quan hệ pháp luật thương mại được thực hiện bằng các phương tiện điện tử có kết nối Internet, mạng viễn thông và các mạng mở khác. Pháp luật của nhiều quốc gia về thương mại điện tử đều có sự tiếp thu từ các điều ước quốc tế và tài liệu tham khảo như Luật Mẫu của tổ chức quốc tế và có sự vận dụng để điều chỉnh phù hợp với điều kiện, hoàn cảnh phát triển ở từng quốc gia. Đối tượng và phạm vi điều chỉnh của pháp luật thương mại điện tử là các quan hệ thương mại trên các phương tiện điện tử, các vấn đề liên quan mà pháp luật thương mại truyền thống không đề cập, bởi vậy, cơ chế điều chỉnh và nội dung pháp luật về thương mại điện tử có những đặc trưng riêng. Điều này thể hiện pháp luật phải bảo đảm tính an toàn, hợp pháp và minh bạch trong hoạt động thương mại điện tử; thừa nhận các thông điệp nội dung giao dịch thương mại qua các phương tiện điện tử; thừa nhận chữ ký điện tử nhằm bảo đảm tính xác thực, toàn vẹn, bảo mật của thông tin được trao đổi; quy định cụ thể các vấn đề có liên quan đến việc giao kết hợp đồng thương mại điện tử; bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ và bảo vệ người tiêu dùng trong thương mại điện tử; quy định cơ chế giải quyết tranh chấp và việc xử lý các hành vi vi phạm trong hoạt động thương mại điện tử..

### **Chương 3**

## **THỰC TRẠNG PHÁP LUẬT VÀ THỰC TIỄN THỰC HIỆN PHÁP LUẬT THƯƠNG MẠI ĐIỆN TỬ Ở VIỆT NAM TRONG THỜI GIAN QUA**

### **3.1. KHUNG PHÁP LUẬT THƯƠNG MẠI ĐIỆN TỬ Ở VIỆT NAM**

### **3.2. THỰC TRẠNG THỰC HIỆN CÁC NỘI DUNG CỦA PHÁP LUẬT VỀ THƯƠNG MẠI ĐIỆN TỬ Ở VIỆT NAM**

#### **3.2.1 Thực trạng thực hiện các nguyên tắc của pháp luật thương mại điện tử**

Để đảm bảo sự hài hòa và thống nhất khi xây dựng pháp luật của các quốc gia thành viên trong hoạt động thương mại điện tử, Ủy ban Liên Hợp quốc về thương mại quốc tế đã ban hành Luật Mẫu về thương mại điện tử năm 1996 (Sửa đổi năm 1998) và Luật Mẫu về chữ ký điện tử năm 2001 với các nguyên tắc và những nội dung cơ bản làm nền tảng để các thành viên tham khảo khi xây dựng khung pháp luật điều chỉnh hoạt động TMĐT của quốc gia mình, gồm những nguyên tắc cơ bản sau:

- a) Nguyên tắc tự do, tự nguyện thỏa thuận
- b) Nguyên tắc xác định phạm vi hoạt động kinh doanh trong thương mại điện tử
- c) Nguyên tắc xác định nghĩa vụ bảo vệ người tiêu dùng trong thương mại điện tử
- d) Nguyên tắc tương đương thuộc tính
- e) Tôn trọng việc sử dụng tự nguyện phương thức thương mại điện tử
- f) Tự nguyện thỏa thuận về việc lựa chọn loại công nghệ để thực hiện giao dịch điện tử
- g) Bảo đảm sự bình đẳng và an toàn trong giao dịch điện tử

### **3.2.2. Thực trạng giao kết hợp đồng thương mại điện tử**

Thương mại điện tử, với tư cách là một phương thức thương mại phái sinh của thương mại truyền thống, do vậy khi giao kết hợp đồng TMĐT thì hợp đồng này vẫn phải tuân thủ các nguyên tắc cơ bản của pháp luật dân sự cũng như những nguyên tắc có tính đặc thù của TMĐT. Hiện nay, BLDS chưa có quy định cụ thể về hình thức của hợp đồng thương mại điện tử.

### **3.2.3. Thực trạng bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ trong thương mại điện tử**

Thương mại điện tử là hình thức dễ bị các hành vi xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ nhất bởi một số đặc điểm như: Việc giao dịch chủ yếu trên mạng thông tin như viễn thông, internet giữa các bên tham gia giao dịch, mọi thông điệp dữ liệu được số hóa hay công nghệ tương tự nên rất khó nhận biết, việc giao dịch được bảo mật nên rất khó để các cơ quan chức năng thanh tra, kiểm tra để xử lý.

### **3.2.4. Thực trạng bảo vệ quyền lợi người tiêu dùng trong thương mại điện tử**

Bảo vệ người tiêu dùng trong lĩnh vực thương mại điện tử là nhiệm vụ quan trọng của các cơ quan quản lý nhà nước vì đặc điểm của thương mại điện



từ cho thấy mức độ ảnh hưởng, sự tác động, tính phổ biến của phương thức thương mại điện tử đối với người tiêu dùng là rất lớn

### **3.3. THỰC TRẠNG CƠ CHẾ BẢO ĐẢM THỰC HIỆN PHÁP LUẬT THƯƠNG MẠI ĐIỆN TỬ**

#### **3.3.1. Tuân thủ, sử dụng pháp luật của các chủ thể tham gia quan hệ thương mại điện tử.**

Những đối tượng chịu sự điều chỉnh trực tiếp bởi các quy phạm pháp luật TMĐT gồm những chủ thể sau:

- a) Đối với người sở hữu Website thương mại điện tử bán hàng*
- b) Đối với người kinh doanh bán hàng qua các phương tiện điện tử*
- c) Đối với người mua hàng hóa dịch vụ trong hoạt động thương mại điện tử*
- d) Hiệp hội Thương mại điện tử*

#### **3.3.2. Thực trạng cơ chế bảo đảm thực hiện pháp luật trong lĩnh vực thương mại điện tử**

Để đảm bảo vai trò quản lý nhà nước, các cơ quan được giao trách nhiệm quản lý trong lĩnh vực TMĐT gồm:

Bộ Công thương là cơ quan có trách nhiệm chính trong việc cấp phép, thanh tra, kiểm tra và thu hồi giấy phép, xử lý các vi phạm hành chính trong lĩnh vực này. Ngoài ra còn có Ủy ban nhân dân các cấp, Bộ Công an, Bộ Thông tin truyền thông, Hội bảo vệ người tiêu dùng là những chủ thể áp dụng pháp luật nhằm đảm bảo sự vận hành đúng pháp luật của hoạt động thương mại điện tử.

### **3.4. THỰC TRẠNG CƠ CHẾ GIẢI QUYẾT TRANH CHẤP VÀ XỬ LÝ VI PHẠM TRONG THƯƠNG MẠI ĐIỆN TỬ**

#### **3.4.1 Những tranh chấp phổ biến và biện pháp giải quyết tranh chấp trong thương mại điện tử thời gian vừa qua.**

##### **3.4.2 Giải quyết tranh chấp bằng biện pháp dân sự**

##### **a) Thương lượng, hòa giải thông qua công cụ trực tuyến**

Là cách thức giải quyết các tranh chấp bằng những công cụ có sẵn trên các giao diện của đơn vị bán hàng hóa dịch vụ như Chat, Email hay bằng các phương tiện điện tử tương ứng được sử dụng như điện thoại, tin nhắn v.v... giữa các chủ thể tham gia quan hệ thương mại điện tử.

##### **b) Giải quyết tranh chấp trong thương mại điện tử bằng trọng tài**

Trên thực tế, việc giải quyết tranh chấp bằng Trọng tài không phổ biến, chỉ một số mô hình TMĐT như B2B sử dụng phương thức giải quyết này. Hiện

nay tranh chấp phổ biến trong quan hệ TMĐT theo mô hình B2C, C2C đang diễn ra phổ biến nhưng pháp luật chưa có các quy định bắt buộc các chủ thể là bên bán, cung cấp hàng hóa khi xây dựng các Website bán hàng hay các hình thức khác để bán hàng hóa, dịch vụ phải xây dựng điều khoản giải quyết tranh chấp bằng Trọng tài để người tiêu dùng lựa chọn.

**c) Giải quyết tranh chấp trong thương mại điện tử tại Tòa án.**

Do giải quyết tranh chấp trong TMĐT bằng Trọng tài không phổ biến nên các bên tham gia giao dịch điện tử thường lựa chọn giải quyết bằng thủ tục tố tụng tại Tòa án.

### **3.5. XỬ LÝ VI PHẠM BẰNG CÁC BIỆN PHÁP KHÁC**

**a) Biện pháp hành chính**

Với những vi phạm trong lĩnh vực vi phạm hành chính gây thiệt hại không lớn, không có dấu hiệu hình sự sẽ bị xử lý bằng biện pháp hành chính.

**b) Biện pháp hình sự**

Hành vi gây nguy hiểm cho xã hội, xâm phạm đến các quan hệ xã hội phát sinh trong lĩnh vực TMĐT, thỏa mãn các yếu tố cấu thành tội phạm sẽ bị xử lý bằng biện pháp hình sự.

## **Kết luận Chương 3**

Pháp luật Việt Nam trong những năm qua đã ghi nhận các hoạt động kinh doanh, thương mại trên các phương tiện điện tử, quy định kinh doanh dịch vụ thương mại điện tử là một ngành, nghề kinh doanh; thừa nhận giá trị pháp lý của chứng từ điện tử; các quy định về thuế như hướng dẫn giao dịch điện tử trong lĩnh vực thuế, công nhận tổ chức cung cấp dịch vụ giá trị gia tăng về giao dịch điện tử trong hoạt động hải quan; quy định về vấn đề bảo vệ người tiêu dùng khi tham gia giao dịch thương mại điện tử như trong giao dịch thương mại truyền thống.v.v...Có thể nói, các khung pháp luật điều chỉnh hoạt động thương mại điện tử mà Nhà nước ta đã ban hành đang dần đáp ứng được yêu cầu bảo đảm về mặt pháp lý cho việc phát triển thương mại điện tử. Tuy nhiên, việc ban hành các quy định pháp luật tự thân nó không thể giải quyết được mọi vấn đề. Các quy định pháp luật được xây dựng nhằm đưa ra những chuẩn mực chung về cách hành xử cho những chủ thể tham gia một lĩnh vực cụ thể của đời sống xã hội. Do vậy, dù ở bất kỳ lĩnh vực nào, quy định pháp luật cũng chỉ có thể được xây dựng sau một quá trình quan sát và đúc kết từ thực tiễn đời sống xã hội.

Việc nghiên cứu thực trạng pháp luật và thực tiễn thực hiện pháp luật thương mại điện tử ở Việt Nam trong thời gian vừa qua sẽ đánh giá sự phù hợp của hệ thống các văn bản quy phạm pháp luật, về thẩm quyền của các chủ thể áp dụng pháp luật, ý thức chấp hành pháp luật thương mại điện tử của các chủ thể có nghĩa vụ tuân thủ, cơ chế thực hiện pháp luật và giải quyết tranh chấp trong lĩnh vực này. Trên cơ sở nghiên cứu, đánh giá sẽ tìm ra những bất cập, những lỗ hổng pháp lý cũng như đánh giá tổng thể các tiêu chí đối với một ngành luật trong hệ thống pháp luật Việt nam như: Tính thống nhất, tính đồng bộ, tính khả thi, tính kinh tế, tính minh bạch.v.v. Trên cơ sở đó đề xuất những giải pháp mang tính định hướng cũng như cụ thể để hoàn thiện pháp luật thương mại điện tử nhằm đáp ứng các tiêu chí cơ bản đối với các văn bản quy phạm pháp luật điều chỉnh hoạt động thương mại điện tử.

## **Chương 4**

### **ĐỊNH HƯỚNG VÀ GIẢI PHÁP**

#### **HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT THƯƠNG MẠI ĐIỆN TỬ**

#### **4.1. ĐỊNH HƯỚNG HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT THƯƠNG MẠI ĐIỆN TỬ**

##### **4.1.1. Yêu cầu điều chỉnh pháp luật đối với thương mại điện tử**

*Một là, điều chỉnh pháp luật đối với thương mại điện tử phải xuất phát từ quan điểm và các nguyên tắc nền tảng của pháp luật thương mại truyền thống*

*Hai là, điều chỉnh pháp luật đối với thương mại điện tử phải xuất phát từ các yếu tố đặc thù của hoạt động thương mại điện tử*

Pháp luật về thương mại điện tử cần phải đảm bảo cho một giao dịch kinh doanh, thương mại thành công, an toàn trên mạng theo các yêu cầu sau đây:

**Thứ nhất**, đảm bảo tính an toàn trong thương mại điện tử

**Thứ hai**, đảm bảo tính hợp pháp trong thương mại điện tử

**Thứ ba**, đảm bảo tính minh bạch trong thương mại điện tử

**Thứ tư**, bảo vệ quyền lợi người tiêu dùng trong thương mại điện tử

**Thứ năm**, phát triển hình thức giao kết hợp đồng

**Thứ sáu**, quy định các yêu cầu về tính xác thực và các thông tin khác trong thương mại điện tử

#### **4.1.2. Hoàn thiện pháp luật nhằm tăng cường ứng dụng thương mại điện tử vào đời sống kinh tế - xã hội**

Việc xây dựng pháp luật phải đáp ứng được vai trò quản lý của nhà nước và đảm bảo được quyền lợi người tiêu dùng trong TMĐT, đảm bảo an toàn, bình đẳng và phát huy các lợi thế của các giao dịch điện tử sẽ thúc đẩy TMĐT phát triển.

#### **4.1.3. Hoàn thiện pháp luật để nâng cao khả năng cạnh tranh và hội nhập của doanh nghiệp Việt Nam thông qua giao dịch điện tử**

Kể từ khi đổi mới kinh tế và thực hiện chính sách ngoại giao đa phương, Việt Nam đã gia nhập và trở thành thành viên của nhiều tổ chức quốc tế như: Thành viên Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á (ASEAN), Diễn đàn Hợp tác Kinh tế châu Á – Thái Bình Dương (Asia-Pacific Economic Cooperation, viết tắt là APEC) Tổ chức Thương mại Thế giới (WTO) v.v... Và cho đến nay, Việt Nam đã ký Hiệp định Đối tác Kinh tế Xuyên Thái Bình Dương (TPP -Trans-Pacific Strategic Economic Partnership Agreement). Ngoài ra, Việt Nam đã ký kết các Hiệp định thương mại tự do (FTA) với các quốc gia như Nhật Bản (đối tác kinh tế toàn diện), Chi Lê, vùng lãnh thổ (Liên minh kinh tế Á Âu) và khu vực như với EU, đang đàm phán ký các Hiệp định thương mại tự do khác trong thời gian tới đây. Các thỏa thuận thương mại của Việt Nam với các bên tạo ra sự tương đồng về luật chơi trên các thị trường khác nhau. Việc hoàn thiện pháp luật thương mại điện tử của Việt Nam sẽ tạo cơ hội thúc đẩy phương thức giao dịch thương mại tiên tiến, vận dụng công nghệ cao đối với giao dịch hàng hóa và dịch vụ.

#### **4.1.4. Đảm bảo các nguyên tắc cơ bản của pháp luật thương mại điện tử cũng như tính đặc thù của pháp luật thương mại điện tử ở Việt Nam.**

Việc xây dựng, ban hành các văn bản quy phạm pháp luật điều chỉnh quan hệ xã hội phát sinh trong hoạt động TMĐT cần đảm bảo các nguyên tắc cơ bản sau:

***Thứ nhất,** nguyên tắc tương đương thuộc tính*

Đây là nguyên tắc quan trọng vì là căn cứ để xử lý các tranh chấp hay xử lý vi phạm. Việc xây dựng pháp luật phải chú trọng và quy định rõ, kể cả các biện pháp để đảm bảo thực hiện trên thực tế.

***Thứ hai,** nguyên tắc tự do thỏa thuận hợp đồng*

Việc đảm bảo nguyên tắc tự do thỏa thuận trong các giao dịch thương mại điện tử sẽ đảm bảo tính thống nhất, đồng bộ của các ngành luật trong hệ thống pháp luật Việt Nam đang điều chỉnh quan hệ pháp luật thương mại điện tử.

***Thứ ba,** nguyên tắc tôn trọng việc sử dụng tự nguyện phương thức truyền thông điện tử.*

Đây là những quyền cơ bản của công dân cũng như quyền của các thương nhân, tổ chức tham gia vào các giao dịch TMĐT. Như vậy, việc xây dựng, ban hành, thực hiện pháp luật TMĐT phải tôn trọng nguyên tắc này để các cá nhân, tổ chức thực hiện đầy đủ các quyền cơ bản của mình.

***Thứ tư,** nguyên tắc tự nguyện lựa chọn phương tiện điện tử để thực hiện giao dịch.*

Pháp luật phải tôn trọng sự tự nguyện lựa chọn một loại hay nhiều loại phương tiện điện tử để thực hiện các giao dịch thương mại nhằm đáp ứng các nhu cầu của các cá nhân tổ chức tham gia các hoạt động thương mại điện tử

***Thứ năm,** bảo đảm sự bình đẳng và an toàn giao dịch điện tử*

Để tạo thế bình đẳng về thân phận pháp lý trong các quan hệ pháp luật thì đương nhiên chỉ có thể thực hiện bằng biện pháp pháp lý.

***Thứ sáu,** nguyên tắc bảo vệ người tiêu dùng trong thương mại điện tử.*

Những rủi ro trong hoạt động thương mại điện tử là rất lớn nên ngay trong Luật Mẫu về thương mại điện tử cũng khuyến nghị các quốc gia thành viên về vấn đề: Pháp luật bảo vệ người tiêu dùng phải đi trước, coi đây là nguyên tắc chủ đạo trong hoạt động thương mại điện tử.

#### **4.1.5. Đảm bảo tính thống nhất, đồng bộ với pháp luật thương mại Việt Nam và tương thích với các cam kết quốc tế**

Do đặc điểm thương mại điện tử là việc sử dụng các phương tiện điện tử để thực hiện việc mua bán hàng hóa dịch vụ, tức nó mang bản chất của thương mại truyền thống nhưng có nhiều chủ thể, phương tiện tham gia vào chuỗi các giao dịch đó như hoạt động thương mại, quảng cáo, thanh toán, dịch vụ thông

tin viễn thông, hạ tầng thông tin viễn thông, nguồn nhân lực công nghệ thông tin v.v... Như vậy, các quan hệ xã hội phát sinh trong mỗi lĩnh vực lại chịu sự điều chỉnh của một ngành luật khác nhau dẫn đến yêu cầu phải đảm bảo tính thống nhất, đồng bộ giữa các ngành luật trong hệ thống pháp luật Việt Nam.

## **4.2. CÁC GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT THƯƠNG MẠI ĐIỆN TỬ Ở VIỆT NAM**

### **4.2.1. Sửa đổi, bổ sung các quy định về nội dung của pháp luật thương mại điện tử**

Nhằm đáp ứng yêu cầu phát triển của thương mại điện tử, tìm động lực mới cho phát triển kinh tế xã hội, nâng cao chất lượng cuộc sống của người dân, đồng thời hướng tới sự phù hợp với pháp luật quốc tế và các cam kết quốc tế của Việt Nam, trong thời gian tới, chúng ta cần rà soát, bổ sung và hoàn thiện pháp luật thương mại điện tử nhằm điều chỉnh hiệu quả các quan hệ trong những lĩnh vực sau đây:

***Thứ nhất,** bổ sung thêm các hành vi bị cấm*

***Thứ hai,** bổ sung thêm các nguyên tắc trong hoạt động thương mại điện tử*

***Ba là,** các quy định giao kết hợp đồng thương mại điện tử*

***Bốn là,** bảo đảm an toàn thông tin trong giao dịch thương mại điện tử*

***Năm là,** bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ trong thương mại điện tử*

***Sáu là,** bảo vệ người tiêu dùng khi tham gia giao dịch thương mại điện tử theo chuẩn mực quốc tế như trong giao dịch thương mại truyền thống*

***Bảy là,** xây dựng, ban hành Luật Thương mại điện tử*

### **4.2.2. Hoàn thiện cơ chế thực hiện pháp luật thương mại điện tử**

Thực hiện pháp luật nói chung và pháp luật TMĐT nói riêng, yếu tố con người vẫn là yếu tố then chốt bởi vì dù là chủ thể áp dụng (thi hành) pháp luật hay tuân thủ, sử dụng pháp luật đều là con người và thông qua con người cụ thể.

### **4.2.3. Nâng cao năng lực cơ chế giải quyết tranh chấp và sửa đổi, bổ sung chế tài xử lý vi phạm trong thương mại điện tử**

Pháp luật cần quy định phương thức giải quyết tranh chấp bằng các biện pháp đơn giản, trực tiếp giữa người tiêu dùng và người bán hàng qua mạng internet, chủ các website bán hàng bằng các công cụ trực tuyến để giải quyết các tranh chấp phát sinh như: Quảng cáo, mua bán hàng hóa, dịch vụ, thanh toán điện tử, cá nhân, tổ chức cung cấp dịch vụ tin học, viễn thông bằng các quy định chặt chẽ có nội dung quy phạm dựa trên các biện pháp kỹ thuật để các bên có tranh chấp giải quyết nhanh gọn, kịp thời nhằm đảm bảo quyền và lợi ích hợp pháp của họ, không gây khiếu kiện kéo dài cũng như mất an ninh trật tự an toàn xã hội.

## **Kết luận Chương 4**

Mục đích của việc nghiên cứu các vấn đề lý luận về pháp luật thương mại điện tử, nghiên cứu đánh giá thực trạng pháp luật thương mại điện tử chính cũng chính là nhằm đưa ra các giải pháp để hoàn thiện pháp luật thương mại điện tử nhằm thúc đẩy sự phát triển của thương mại điện tử, đáp ứng nhu cầu của xã hội cũng như nâng cao khả năng cạnh tranh của các doanh nghiệp trong bối cảnh hội nhập nền kinh tế quốc tế. Bởi vậy, nhiệm vụ nghiên cứu và đưa ra quan điểm và định hướng hoàn thiện pháp luật để từ đó có những giải pháp hoàn thiện hành lang pháp lý rõ ràng, đầy đủ, tạo điều kiện cho các cá nhân, tổ chức nhận thức đầy đủ về quyền và nghĩa vụ của mình khi tham gia vào các hoạt động thương mại điện tử có ý nghĩa quan trọng và quyết định.

## KẾT LUẬN

Sau khi thực hiện nghiên cứu đề tài ***“Pháp luật thương mại điện tử ở Việt Nam hiện nay”*** trong khuôn khổ Luận án, cho phép rút ra một số kết luận chủ yếu sau đây:

1. Theo Tổ chức Thương mại thế giới, thương mại điện tử bao gồm việc sản xuất, quảng cáo, bán hàng và phân phối sản phẩm được mua bán và thanh toán trên mạng Internet, nhưng được giao nhận một cách hữu hình, cả các sản phẩm giao nhận cũng như những thông tin số hoá thông qua mạng Internet. Thương mại điện tử đang là mô hình kinh doanh có mức tăng trưởng chóng mặt, phù hợp với sự phát triển của nền kinh tế hiện đại nhờ phát huy khả năng tiện lợi, cắt giảm chi phí và thích hợp với những người làm việc bận rộn. Việc áp dụng thương mại điện tử trong hoạt động kinh doanh hiện là một xu thế tất yếu trên thế giới và ở Việt Nam cũng không nằm ngoài xu hướng phát triển chung đó. Kinh doanh trực tuyến giờ đây không còn xa lạ với người tiêu dùng Việt Nam. Cùng với tốc độ phát triển internet, việc ứng dụng internet để mở rộng sản xuất, kinh doanh đang được nhiều doanh nghiệp Việt Nam quan tâm.

Pháp luật thương mại điện tử được ra đời do sự hình thành và phát triển mạnh mẽ của công nghệ thông tin và mạng Internet trên thế giới và ở Việt Nam, đồng thời, pháp luật của nhiều quốc gia về thương mại điện tử đều có sự tiếp thu từ pháp luật thương mại điện tử thế giới và có sự vận dụng để điều chỉnh phù hợp với điều kiện, hoàn cảnh phát triển ở từng quốc gia. Đối tượng và phạm vi điều chỉnh của pháp luật thương mại điện tử là các quan hệ thương mại trên các phương tiện điện tử, các vấn đề liên quan mà pháp luật thương mại truyền thống không đề cập, bởi vậy, cơ chế điều chỉnh và nội dung pháp luật về thương mại điện tử có những đặc trưng riêng. Điều này thể hiện pháp luật phải bảo đảm tính an toàn, hợp pháp và minh bạch trong hoạt động thương mại điện tử; thừa nhận các thông điệp nội dung giao dịch thương mại qua các phương



tiện điện tử; thừa nhận chữ ký điện tử nhằm bảo đảm tính xác thực, toàn vẹn, bảo mật của thông tin được trao đổi; quy định cụ thể các vấn đề có liên quan đến việc giao kết hợp đồng thương mại điện tử; bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ và bảo vệ người tiêu dùng trong thương mại điện tử; quy định cơ chế giải quyết tranh chấp và việc xử lý các hành vi vi phạm trong hoạt động thương mại điện tử v.v...

2. Pháp luật Việt Nam trong những năm qua đã ghi nhận các hoạt động kinh doanh, thương mại trên các phương tiện điện tử, quy định kinh doanh dịch vụ thương mại điện tử là một ngành, nghề kinh doanh; thừa nhận giá trị pháp lý của chứng từ điện tử; các quy định về thuế như hướng dẫn giao dịch điện tử trong lĩnh vực thuế, công nhận tổ chức cung cấp dịch vụ giá trị gia tăng về giao dịch điện tử trong hoạt động hải quan; quy định về vấn đề bảo vệ người tiêu dùng khi tham gia giao dịch thương mại điện tử như trong giao dịch thương mại truyền thống v.v... Có thể nói, các văn bản pháp luật điều chỉnh hoạt động thương mại điện tử mà Nhà nước ta đã ban hành đang dần đáp ứng được yêu cầu bảo đảm về mặt pháp lý cho việc phát triển thương mại điện tử. Tuy nhiên, để những quy định pháp luật có thể được triển khai hiệu quả cần có sự hợp tác của cả doanh nghiệp và người dân. Doanh nghiệp cần phải làm nhiều hơn mức chuẩn mực chung mà pháp luật quy định để xây dựng lòng tin của người tiêu dùng vào một mô hình kinh doanh hay một đơn vị kinh doanh cụ thể. Điều này đòi hỏi nỗ lực liên tục và lâu dài từ phía doanh nghiệp nhằm xây dựng uy tín, thương hiệu. Và bản thân người tiêu dùng cũng là một lực lượng đáng kể giúp xây dựng môi trường giao dịch lành mạnh, thông qua việc theo dõi, giám sát và phản hồi nhằm loại bỏ những doanh nghiệp làm ăn không nghiêm túc.

3. Xét cho cùng, mục đích của việc nghiên cứu các vấn đề lý luận về pháp luật thương mại điện tử, nghiên cứu đánh giá thực trạng pháp luật thương mại điện tử chính cũng chính là nhằm đưa ra các giải pháp để hoàn thiện pháp luật thương mại điện tử nhằm thúc đẩy sự phát triển của thương mại điện tử, đáp

ứng nhu cầu của xã hội cũng như nâng cao khả năng cạnh tranh của các doanh nghiệp trong bối cảnh hội nhập nền kinh tế quốc tế. Bởi vậy, nhiệm vụ nghiên cứu và đưa ra quan điểm và định hướng hoàn thiện pháp luật để từ đó có những giải pháp hoàn thiện hành lang pháp lý rõ ràng, đầy đủ, tạo điều kiện cho các cá nhân, tổ chức nhận thức đầy đủ về quyền và nghĩa vụ của mình khi tham gia vào các hoạt động thương mại điện tử có ý nghĩa quan trọng và quyết định.

Việc xây dựng và hoàn thiện khung pháp luật về thương mại điện tử ở nước ta cần tiếp cận và hài hòa hóa với các quy định của pháp luật các nước đồng thời cần tiếp cận với các chuẩn mực của quốc tế. Tuy nhiên, quá trình hoàn thiện pháp luật về thương mại điện tử cũng cần phải tính đến những đặc điểm văn hóa, thói quen của người Việt Nam và trình độ phát triển khoa học, công nghệ của nước ta. Ngoài ra, việc xây dựng và hoàn thiện khung pháp luật về thương mại điện tử đòi hỏi phải có sự chỉ đạo thống nhất, phối hợp chặt chẽ, có lộ trình hợp lý, có sự quyết liệt cần thiết và thiết lập được sự ưu tiên cho hoạt động lập pháp và lập quy.

## DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH ĐÃ CÔNG BỐ

1. Lê Văn Thiệp (2016)” *Pháp luật về bảo vệ Người tiêu dùng trong Thương mại điện tử*” Tạp chí Dân chủ & Pháp luật Số tháng 2 (287) năm 2016, tr 30-34.
2. Lê Văn Thiệp (2016) “*Một số vấn đề về chứng cứ điện tử trong giải quyết tranh chấp kinh doanh thương mại tại tòa án- một số kiến nghị*”.Tạp chí Kiểm sát số 5/2016 (Tháng 3/2016) tr 49-54.
3. Lê Văn Thiệp (2016) “*Hoàn thiện cơ chế giải quyết tranh chấp trong Thương mại điện tử*”. Tạp chí Dân chủ & Pháp luật số tháng 3(288) năm 2016, tr 22-24.